

М. Ф. Криштанович,
д. держ. упр., професор,
професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
Інститут права, психології та інноваційної освіти,
Національний університет "Львівська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1750-6385>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.12.213

КОРУПЦІЙНІ СХЕМИ І ЇХ НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ КРАЇНИ

М. Kryshchanovych,
Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Pedagogy and Innovative Education,
Institute of Law, Psychology and Innovative Education, Lviv Polytechnic National University

CORRUPTION SCHEMES AND THEIR NEGATIVE IMPACT ON THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF THE COUNTRY

Метою дослідження є характеристика особливостей впливу корупційних схем на фінансово-економічну безпеку країни. Доведено, що корупційні схеми постійно розвиваються та адаптуються, відображаючи динамічну взаємодію між зусиллями боротьби з корупцією та винахідливістю тих, хто прагне отримати від неї вигоду. Визначено, що сучасні корупційні схеми стають дедалі складнішими і найчастіше включають складні фінансові операції, покликані приховати походження незаконних коштів. Виділено ключові ознаки негативного впливу корупційних схем на фінансово-економічну безпеку держави. Доведено, що корупція створює непередбачуване та несприятливе бізнес-середовище, що відлякує потенційних інвесторів, як внутрішніх, так і зарубіжних. Це призводить до зниження прямих іноземних інвестицій та загальмування економічного розвитку. Визначено, що сутність корупційних схем зосереджена на незаконній особистій вигоді, яка часто досягається за допомогою експлуатації влади та ресурсів. Охарактеризовано особливості впливу цифрових технологій на розвиток корупційних схем. Доведено, що криптовалюти, такі як Bitcoin, забезпечують анонімність транзакцій, що може бути використано для відмивання грошей або незаконних платежів. В Україні, де регулювання криптовалют ще розвивається, це створює можливості для корупційних схем, що ускладнює контроль та відстеження незаконних фінансових потоків. Визначено, що цифрові технології суттєво вплинули на розвиток нових корупційних схем в Україні, спрощуючи складні фінансові операції, дозволяючи створювати підставні компанії та офшорні рахунки, надаючи можливості для використання криптовалют у незаконних переказах та пропонуючи нові методи маніпулювання цифровими валютами. Доведено, що у міжнародному контексті широке поширення корупції може призвести до санкцій та торговельних обмежень з боку інших країн та міжнародних організацій, що призведе до подальшої економічної та політичної ізоляції постраждалої країни.

The purpose of the study is to characterize the characteristics of the influence of corruption schemes on the financial and economic security of the country. Corruption schemes have been proven to constantly evolve and adapt, reflecting the dynamic interaction between anti-corruption efforts and the ingenuity of those who seek to benefit from it. It has been determined that modern corruption schemes are becoming more and more complex and often include complex financial transactions designed to hide the origin of illegal funds. Key signs of the negative impact of corruption schemes on the financial and economic security of the state are highlighted. It has been proven that corruption creates an unpredictable and unfavorable business environment that discourages potential investors, both domestic and foreign. This leads to a decrease in foreign direct investment and a slowdown in economic development. It has been determined that the essence of corruption schemes is focused on illegal personal gain, often achieved through the exploitation of power and resources. The features of the influence of digital technologies on the development of corruption schemes are characterized. Cryptocurrencies such as Bitcoin have been proven to provide transaction anonymity, which can be used for money laundering or illegal payments. In Ukraine, where cryptocurrency regulation is still developing, this creates opportunities for corruption schemes, making it difficult to control and track illicit financial flows. It has been determined that digital technologies have had a significant impact on the development of new corruption schemes in Ukraine, simplifying complex financial transactions, allowing the creation of shell companies and offshore accounts, providing opportunities for the use of cryptocurrencies in illegal transfers and offering new methods of manipulating digital currencies. It has been proven that in the international context, widespread corruption can lead to sanctions and trade restrictions by other countries and international organizations, which will lead to further economic and political isolation of the affected country.

Ключові слова: корупційні схеми, корупція, фінансово-економічна безпека, негативний вплив корупції, національна безпека, публічне управління, громадськість.

Key words: corruption schemes, corruption, financial and economic security, negative impact of corruption, national security, public administration, the public.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Корупційні схеми постійно розвиваються та адаптуються, відображаючи динамічну взаємодію між зусиллями боротьби з корупцією та винахідливістю тих, хто прагне отримати від неї вигоду. Ця еволюція часто йде паралельно з розвитком технологій, змінами у нормативно-правовій базі та змінами у глобальних фінансових системах. Спочатку корупція може виявлятися у більш простих формах, таких як хабарництво, кумівство та розтрата. Однак у міру того, як заходи боротьби з корупцією стають витонченішими, те саме роблять і методи корумпованих осіб і мереж.

Сучасні корупційні схеми стають дедалі складнішими і найчастіше включають складні фінансові операції, покликані приховати походження незаконних коштів. Це включає використання офшорних рахунків, підставних компаній і складні операції з відмивання грошей, які використовують взаємопов'язаний характер глобальної фінансової системи. Технологічні досягнення, особливо в галузі цифрових фінансів та криптовалют, надали нові інструменти для приховування та переміщення корупційних доходів, що ще більше ускладнює зусилля щодо відстеження та повернення цих коштів.

Еволюція корупції у більш витончені форми є серйозною загрозою фінансово-економічній безпеці. По-перше, це підриває цілісність фінансових систем. Коли великі суми грошей перенаправляються або відмиваються через законні фінансові установи, це може призвести до втрати довіри до цих систем. Ця ерозія довіри може мати хвильовий ефект, потенційно дестабілізує фінансові ринки та економіку, особливо у країнах, де така практика широко поширена. Крім того, складні корупційні схеми часто включають транскордонні транзакції, що створює проблеми для регулювання та правозастосування через юрисдикційні обмеження та необхідність міжнародного співробітництва. Це може призвести до прогалин у регулюванні, коли корупційна діяльність здійснюється в юрисдикціях з більш слабким наглядом, що підриває глобальні зусилля щодо підтримки фінансової цілісності та прозорості. Більше того, еволюція корупції сприяє економічній нерівності та перешкоджає сталому розвитку. Кошти, які були розкрадені чи незаконно привласнені, – це кошти, абстрактні від державних послуг, розвитку інфраструктури та інших важливих державних функцій. Це не лише впливає на якість послуг та життя громадян, а й створює конкурентну перевагу для чесного бізнесу, спотворюючи ринок та перешкоджаючи економічному зростанню.

Зростаюча витонченість корупційних схем ускладнює владі виявлення та переслідування цих злочинів. Ці труднощі із правозастосуванням можуть створити відчуття безкарності, заохочуючи подальшу корупцію та створюючи порочне коло, яке важко розірвати. Відтак, еволюція та розвиток корупційних схем, особливо у більш витончених та технологічно просунутих формах, створюють серйозні загрози фінансово-економічній безпеці. Вони підривають цілісність фінансових систем, використовують прогалини в регулюванні, сприяють економічній нерівності та створюють проблеми для правоохоронної діяльності, і все це має далекосяжні наслідки для глобальної економічної стабільності та розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Важливі аспекти вирішення проблем забезпечення фінансово-економічної безпеки розкривалися в роботах таких вчених, як І. Бланк, В. Боронос, К. Горячева, І. Д'яконова, М. Єрмошенко, З. Живко, Я. Жаліло, Ф. Журавка, С. Ілляшенко, О. Кириченко, Ю. Кім, О. Костюк, Г. Козаченко, Т. Коупленд (Т. Copeland), Т. Кузенко, О. Литовченко, С. Мельник, І. Мойсеєнко, Т. Момот, В. Мунтіян, В. Мартинюк, О. Мельников, О. Пластун, В. Пономарьов, М. Погосова, Н. Пойда-Носик, В. Прохорова, Є. Палига, А. Штангрет та інші. Однак низка теорій і концепцій щодо врахування впливу корупції, досі залишаються не розкритими повною мірою, що й зумовило вибір даної тематики, її сучасну актуальність.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є характеристика особливостей впливу корупційних схем на фінансово-економічну безпеку країни.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Сутність корупційних схем полягає в тому, що вони спрямовані на отримання незаконної вигоди окремих осіб чи груп на шкоду суспільному благу. Ці схеми зазвичай включають зловживання владою, зловживання довірою або маніпулювання системами в особистих цілях. Основною метою корупційних схем є отримання незаконних фінансових доходів, отримання необґрунтованих переваг чи збереження влади та впливу. Це часто досягається за допомогою хабарництва, розтрата, шахрайства, кумівства та відмивання грошей [1–3]. Складність цих схем може змінюватись від простих хабарництва до складних мереж, що включають міжнародні фінансові операції та витончені методи відмивання грошей [4–6].

Успішні корупційні схеми глибоко негативно впливають на фінансово-економічну безпеку держави [7–10]. По-перше, вони виснажують значні державні ресурси. Кошти, які мають бути спрямовані на державні послуги, інфраструктуру та соціальне забезпечення, натомість

Таблиця 1. Ключові ознаки негативного впливу корупційних схем на фінансово-економічну безпеку держави

№	Ознаки	Сутність
1	Зниження інвестиційної привабливості	Корупція створює непередбачуване та несприятливе бізнес-середовище, що відлякує потенційних інвесторів, як внутрішніх, так і зарубіжних. Це призводить до зниження прямих іноземних інвестицій та загальмування економічного розвитку
2	Розтрата державних коштів	Корупційні схеми часто включають розкрадання або неправомірне використання державних ресурсів, що призводить до значних фінансових втрат для державного бюджету
3	Порушення ринкових принципів	Корупція спотворює ринкову конкуренцію, надаючи несправедливі переваги певним компаніям, що може призвести до монополізації ринків та підвищення цін на товари та послуги
4	Підрив довіри до державних інституцій	Корупція еродує довіру громадськості до уряду та інших державних органів, що може вести до соціальної нестабільності та політичних криз
5	Втрата міжнародного іміджу	Постійні корупційні скандали та високий рівень корупції можуть підірвати репутацію держави на міжнародній арені, ускладнюючи ведення міжнародних переговорів та зовнішньоекономічні відносини

Джерело: сформовано автором.

відволікаються на особисту вигоду, що призводить до неефективного та неоптимального використання національних ресурсів. Такий нераціональний розподіл призводить до зниження якості державних послуг та інфраструктури, що завдає шкоди економічному зростанню та добробуту громадян.

Корупція підриває цілісність та надійність фінансових установ. Коли ці установи прямо чи опосередковано залучені до корупції, це підриває довіру громадськості та інвесторів. Ця ерозія довіри може призвести до відтоку капіталу, скорочення прямих іноземних інвестицій та збільшення вартості запозичень для країни, і все це негативно впливає на економічну стабільність та зростання. Корупція спотворює ринкові механізми та перешкоджає чесній конкуренції. Це створює нерівні умови, в яких підприємства, котрі займаються корупційною діяльністю, набувають несправедливих переваг перед своїми конкурентами. Це не тільки перешкоджає чесному вітчизняному та іноземному бізнесу інвестувати чи розширюватись, але також пригнічує інновації та ефективність, що призводить до загальної економічної стагнації.

Корупція також становить загрозу для правової та нормативної бази країни. Це призводить до прийняття політики, яка служить приватним інтересам, а не громадським інтересам, а дотримання законів стає виборчим та упередженим. Це підриває верховенство закону та послаблює інститути, необхідні економічній стабільності та зростання. У міжнародному контексті широке поширення корупції може призвести до санкцій та торговельних обмежень з боку інших країн та міжнародних організацій, що призведе до подальшої економічної та політичної ізоляції постраждалої країни. Ключові ознаки негативного впливу корупційних схем на фінансово-економічну безпеку держави, представлено на табл. 1.

Суть корупційних схем зосереджена на незаконній особистій вигоді, яка часто досягається за допомогою експлуатації влади та ресурсів. Успіх цих схем серйоз-

Таблиця 2. Вплив цифрових технологій на розвиток корупційних схем

№	Технології	Характеристика
1	Використання криптовалют	Криптовалюти, такі як Bitcoin, забезпечують анонімність транзакцій, що може бути використано для відмивання грошей або незаконних платежів. В Україні, де регулювання криптовалют ще розвивається, це створює можливості для корупційних схем, що ускладнює контроль та відстеження незаконних фінансових потоків
2	Маніпуляції з електронними державними закупівлями	В Україні впровадження системи ProZorro було спрямовано на збільшення прозорості державних закупівель. Проте, існують випадки, коли корупціонери використовують цифрові технології для створення фіктивних тендерів або для маніпулювання результатами закупівель
3	Електронні реєстри та бази даних	Хоча цифрові реєстри спрощують доступ до інформації, вони також можуть бути маніпульовані. Наприклад, в Україні були випадки, коли зміни до реєстрів нерухомості або корпоративних реєстрів проводились незаконно, щоб приховати реальних власників або перевести власність
4	Шахрайство з банківськими картками та онлайн-платежами	Розвиток онлайн-банкінгу та цифрових платіжних систем відкриває додаткові можливості для фінансових махінацій. В Україні це може включати незаконне використання банківських карт та платіжних систем для переказу коштів від корупційних угод
5	Штучний інтелект і аналіз великих даних	Ці технології можуть використовуватися для приховування корупційних дій через складний аналіз та маніпуляцію великими обсягами даних. Наприклад, в Україні можуть використовуватися алгоритми для складання фіктивних звітів чи документації, щоб приховати неправомірні фінансові операції

Джерело: сформовано автором.

но впливає на фінансово-економічну безпеку держави, виснажуючи державні ресурси, підриваючи довіру до фінансових інституцій, спотворюючи ринкову конкуренцію, підриваючи верховенство закону та ізолюючи країну від міжнародного співтовариства. Сукупний ефект цих чинників суттєво підриває економічну стабільність та перспективи зростання країни.

Поява цифровізації суттєво вплинула на еволюцію корупційних схем, що спричинило появу нових методів, які використовують технологічні досягнення. В Україні, як і в багатьох інших країнах, цифрова доба принесла як можливості, так і проблеми у боротьбі з корупцією. Одним із ключових способів впливу цифровізації на корупційні схеми є спрощення проведення складних фінансових транзакцій. Цифрова епоха дозволила швидко переміщати великі суми грошей через кордони з рівнем анонімності, який раніше був недосяжним. Це зробило відмивання грошей (звичайний аспект корупції) більш витонченим та важким для відстеження. Корумповані особи в Україні можуть використовувати цифровий банкінг та онлайн-фінансові послуги, щоб приховати походження незаконних коштів, перевести їх через кілька юрисдикцій та зрештою реінтегрувати їх у легальну економіку. Крім того, цифровізація полегшила створення та використання підставних компаній та офшорних рахунків. Онлайн-реєстрація підприємств у юрисдикціях зі слабким регулюванням стала простішою, що дозволяє корумпованим особам приховувати активи та незаконні фінансові потоки. Це серйозна проблема для України, де відсутність прозорості у корпоративній власності та фінансових операціях історично була каналом корупції. Вплив цифрових технологій на розвиток корупційних схем, представлено на табл. 2.

Іншим аспектом є зростання криптовалют та технології блокчейн. Хоча вони пропонують потенціал для підвищення прозорості та безпеки, вони також надали нові засоби для боротьби з корупцією. Криптовалюти можуть використовуватися для анонімного переведення цінностей через кордони, що ускладнює зусилля щодо відстеження та контролю незаконних фінансових потоків. В Україні, де нормативно-правова база для криптовалюту все ще розвивається, це створює серйозну проблему для моніторингу та боротьби з корупційними транзакціями.

Цифровізація також вплинула на корупцію у державному секторі. Також можна використовувати автоматизацію державних послуг та впровадження систем електронного управління, покликаних зменшити свободу дій людини та підвищити прозорість. Наприклад, траплялися випадки, коли процесами закупівель маніпулювали за допомогою цифрових інструментів або коли цифрові бази даних підроблялися з метою зміни записів або надання незаконних послуг.

Таким чином, цифрові технології суттєво вплинули на розвиток нових корупційних схем в Україні, спрощуючи складні фінансові операції, дозволяючи створювати підставні компанії та офшорні рахунки, надаючи можливості для використання криптовалют у незаконних переказах та пропонуючи нові методи маніпулювання цифровими валютами. Хоча цифровізація пропонує інструменти для боротьби з корупцією, вона одночасно створює нові проблеми, для ефективного вирішення яких потрібні надійні правові рамки, ефективний нормативний нагляд та міжнародне співробітництво.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На сучасну систему фінансово-економічної безпеки в Україні істотно впливає поява нових та витончених корупційних схем, які створюють серйозні проблеми та мають далекосяжні наслідки. Ці схеми, що розвиваються, впливають на країну по-різному: від підриву цілісності її фінансових інститутів до перешкоди економічному розвитку і підриву довіри суспільства до управління. Одним із основних способів впливу цих корупційних схем на Україну є ослаблення її фінансової системи. Складні методи відмивання грошей та неправомірне використання банківських та фінансових послуг для корупційної діяльності потенційно можуть дестабілізувати фінансовий сектор. Це не тільки призводить до втрати довіри внутрішніх та міжнародних інвесторів, але також ризикує запровадженням санкцій чи обмежень з боку міжнародних фінансових організацій, що може згубно вплинути на економіку України.

Таким чином, еволюція корупції в Україні має серйозні наслідки для економічного зростання та розвитку. Кошти, що викачуються за допомогою корупційної практики, відволікаються з найважливіших областей,

таких як інфраструктура, охорона здоров'я та освіта. Такий нераціональний розподіл ресурсів призводить до неефективної економічної політики та відсутності основних послуг, що перешкоджає розвитку країни та сприяє розширенню соціальної нерівності. Вплив цих корупційних схем відчувається і у діловому середовищі. Вони створюють нерівні умови гри, в яких підприємства, котрі займаються корупційною діяльністю, мають несправедливу перевагу перед своїми чесними конкурентами. Це не лише перешкоджає іноземним інвестиціям, а й стримує зростання вітчизняних підприємств, запобігаючи загальному економічному прогресу України. Проблема боротьби з цими корупційними схемами, що розвиваються, посилюється необхідністю створення ефективної нормативно-правової бази. Боротьба України з корупцією добре документована, і, хоча були зроблені зусилля для вирішення цієї проблеми, характер корупційних схем, що постійно розвивається, ускладнює дотримання існуючих законів і правил.

З погляду перспектив подальших досліджень вирішальне значення мають кілька напрямів. По-перше, необхідно вивчити вплив технологічних досягнень, особливо в галузі цифрових фінансів та криптовалют, на корупцію та відмивання грошей. Розуміння того, як ці технології використовуються у корупційних схемах, може допомогти у розробці ефективніших заходів протидії. По-друге, дослідження мають бути зосереджені на розвитку транскордонного співробітництва та правової бази. Оскільки корупція все частіше включає міжнародні транзакції, вирішальне значення має розуміння того, як орієнтуватися та забезпечувати дотримання законів у різних юрисдикціях.

Література:

1. Blikhar M, Savchenko L, Komarnytska I, Vinichuk M Strategic orientaries of legalization of the economy of Ukraine: economic and legal aspects. Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice 2019 (2): 101—112.
2. Mouselli, S., Aljazaerli, M. A., & Sirop, R. Corruption and stock market development: new evidence from GCC countries. Business: Theory and Practice, 17 (2), 2016, 117—127.
3. Kharazishvili Yu M Measuring shadow GDP using the functions of cumulative demand and total supply. Economy of Ukraine 1, 2007: 57—63.
4. Nguyen, L.V., To, T.H., Phan, D.H. Impact of the institution on foreign direct investment in economic transition. International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 17, No. 3, 2022, pp. 925—929.
5. Li, W.X. Financial crisis warning of financial robot based on artificial intelligence. Revue d'Intelligence Artificielle, Vol. 34, No. 5, 2020, pp. 553—561.
6. Polishchuk, O., Bobrova, Y., Bobrov, Y. The formation of a safety ecosystem in the context of ensuring the national homeland security. International Journal of Safety and Security Engineering, Vol. 11, No. 6, 2021, pp. 683—689.
7. Sylkin, O., Kryshtanovych, M., Zachepa, A., Bilous, S., Krasko, A. Modeling the process of applying anti-crisis management in the system of ensuring financial security

of the enterprise. Business: Theory and Practice, 20, 2019: 446—455.

8. Bhargava, M., Sharma, A., Mohanty, B., Lahiri, M.M. Moderating role of personality in relationship to financial attitude, financial behaviour, financial knowledge and financial capability. International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 17, No. 6, 2022, pp. 1997—2006.

9 Ma, P.C., Li, D.Y., Li, S. Efficiency and cross-correlation in equity market during global financial crisis. Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, 444, 2016: 163—176.

10. Uthayakumar, J., Metawa, N., Shankar, K., Lakshmanaprabu, S.K. Financial crisis prediction model using ant colony optimization. International Journal of Information Management, 50, 2020: 538—556.

References:

1. Blikhar, M., Savchenko, L., Komarnytska, I., and Vinichuk, M. (2019), "Strategic orientaries of legalization of the economy of Ukraine: economic and legal aspects", Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice, Vol. (2), pp. 101-112.
2. Mouselli, S., Aljazaerli, M. A., & Sirop, R. (2016), "Corruption and stock market development: new evidence from GCC countries", Business: Theory and Practice, Vol. 17 (2), pp. 117—127.
3. Kharazishvili, Yu M (2007), "Measuring shadow GDP using the functions of cumulative demand and total supply", Economy of Ukraine, Vol. 1, pp. 57—63.
4. Nguyen, L.V., To, T.H., and Phan, D.H. (2022), "Impact of the institution on foreign direct investment in economic transition", International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 17, No. 3, pp. 925—929.
5. Li, W.X. (2020), "Financial crisis warning of financial robot based on artificial intelligence", Revue d'Intelligence Artificielle, Vol. 34, No. 5, pp. 553—561.
6. Polishchuk, O., Bobrova, Y., and Bobrov, Y. (2021), "The formation of a safety ecosystem in the context of ensuring the national homeland security", International Journal of Safety and Security Engineering, Vol. 11, No. 6, pp. 683—689.
7. Sylkin, O., Kryshtanovych, M., Zachepa, A., Bilous, S., and Krasko, A. (2019), "Modeling the process of applying anti-crisis management in the system of ensuring financial security of the enterprise", Business: Theory and Practice, Vol. 20, pp. 446—455.
8. Bhargava, M., Sharma, A., Mohanty, B., and Lahiri, M.M. (2022), "Moderating role of personality in relationship to financial attitude, financial behaviour, financial knowledge and financial capability", International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 17, No. 6, pp. 1997—2006.
- 9 Ma, P.C., Li, D.Y., and Li, S. (2016), "Efficiency and cross-correlation in equity market during global financial crisis", Physica A: Statistical Mechanics and its Applications, Vol. 444, pp. 163—176.
10. Uthayakumar, J., Metawa, N., Shankar, K., and Lakshmanaprabu, S.K. (2020), "Financial crisis prediction model using ant colony optimization", International Journal of Information Management, Vol. 50, pp. 538—556.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2024 р.